

УДК 341.1/.8

DOI: <https://doi.org/10.33098/2078-6670.2025.19.31.179-187>

ІМПЕРАТИВНІ НОРМИ ЗАГАЛЬНОГО МІЖНАРОДНОГО ПРАВА (JUS COGENS): ІДЕНТИФІКАЦІЯ ТА ПРАВОВІ НАСЛІДКИ

Перепьолкін Сергій Михайлович,

доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного права
Навчально-наукового інституту права та міжнародно-правових відносин

Університету митної справи та фінансів,

вул. Володимира Вернадського, 2/4, м. Дніпро, Україна, 49000

e-mail: psm-13@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2914-5898>

Мета. Метою роботи є розкриття основних положень прийнятих Комісією міжнародного права ООН у 2022 р. Проектів висновків «Ідентифікація та правові наслідки імперативних норм загального міжнародного права (jus cogens)». **Методика.** Задля досягнення визначеної мети дослідження використовувалися наступні **методи** наукового пізнання: історико-правовий; системно-структурний; порівняльно-правовий; аналізу; синтезу. **Результати.** За підсумками проведеного дослідження наголошується на тому, що кожен представник українського народу має розуміти сутність і правові наслідки імперативних норм загального міжнародного права (jus cogens). З цією метою в освітньому процесі закладів вищої освіти характеристика імперативних норм загального міжнародного права (jus cogens) має здійснюватися як з урахуванням положень Віденської конвенції про право міжнародних договорів від 23 травня 1969 р., так й інших міжнародних договорів загального міжнародного права, доробку Комісії міжнародного права ООН, практики міжнародних судів і міжнародних трибуналів, національних судів, а також наукових публікацій іноземних учених. **Наукова новизна.** Наголошується на потребі зміни підходу до характеристики імперативних норм загального міжнародного права (jus cogens), яка багатьма вітчизняними вченими здійснюється виключно на підставі положень Віденської конвенції про право міжнародних договорів від 23 травня 1969 р. У зв'язку з цим розкриваються основні положення прийнятих Комісією міжнародного права ООН у 2022 р. Проектів висновків «Ідентифікація та правові наслідки імперативних норм загального міжнародного права (jus cogens)». **Практична значимість.** Викладені у статті положення можуть бути використанні в науково-дослідній роботі, правозастосовній діяльності та в навчальному процесі.

Ключові слова: норми міжнародного права, норми jus cogens, зобов'язання erga omnes, міжнародні злочини, міжнародні договори, міжнародні звичаї, міжнародне співтовариство держав, Комісія міжнародного права ООН.

S. Perepolkin

Doctor of Law, Professor, Head of the Department of International Law of the
Educational and Scientific Institute of Law and International Legal Relations of the
University of Customs and Finance

Volodymyr Vernadsky Street, 2/4, Dnipro, Ukraine, 49000

e-mail: psm-13@ukr.net

PEREMPTORY NORMS OF GENERAL INTERNATIONAL LAW (JUS COGENS): IDENTIFICATION AND LEGAL CONSEQUENCES

Objective. The objective of this work is to disclose the main provisions of the Draft Conclusions on the Identification and Legal Consequences of Peremptory Norms of General International Law (jus cogens) adopted by the UN International Law Commission in 2022. **Methodology.** To achieve the stated research objective, the following scientific methods of inquiry were used: historical-legal; systemic-structural; comparative-legal; method of analysis; and method of synthesis. **Results.** Based on the findings of the study, it is emphasized that every representative of the Ukrainian nation should understand the essence and legal consequences of peremptory norms of general international law (jus cogens). For this purpose, in the educational process of higher education institutions, the characteristics of jus cogens norms should be presented not only in accordance with the provisions of the Vienna Convention on the Law of Treaties of May 23, 1969, but also with regard to other international treaties of general international law, the work of the UN International Law Commission, the practice of international courts and tribunals, national courts, as well as scholarly publications by foreign academics. **Scientific novelty.** The need to revise the approach to the characterization of peremptory norms of general international law (jus cogens) is

emphasized, as many domestic scholars base their analyses exclusively on the provisions of the Vienna Convention on the Law of Treaties of May 23, 1969. In this regard, the main provisions of the Draft Conclusions on the Identification and Legal Consequences of Peremptory Norms of General International Law (*jus cogens*) adopted by the UN International Law Commission in 2022 are presented. **Practical significance.** The provisions outlined in the article can be used in scientific research, legal practice, and in the educational process.

Key words: international law norms, *jus cogens* norms, *erga omnes* obligations, international crimes, international treaties, international customs, international community of states, UN International Law Commission.

Постановка проблеми. У міжнародному праві питання ідентифікації та правових наслідків імперативних норм загального міжнародного права (*jus cogens*) (далі – норми *jus cogens*) впродовж тривалого часу роз'яснювалися на підставі статей Віденської конвенції про право міжнародних договорів від 23 травня 1969 р. (далі – Віденська конвенція 1969 р.) Так, згідно з текстом ст. 53 цієї Конвенції, норму *jus cogens* було розтлумачено як норму, прийняту і визнану міжнародним співтовариством держав у цілому як норму, відступ від якої не допускається, і яка може бути змінена тільки на підставі нової норми загального міжнародного права, що має такий самий характер. Важливо акцентувати увагу на тому, що закріплювалося наведене вище поняття виключно для цілей цієї Конвенції, бо відповідно до її ст. 53 також зазначалося, що договір є нікчемним, якщо на момент його укладення він суперечить нормі *jus cogens*. Якщо виникає нова норма *jus cogens*, то згідно зі ст. 64 цієї ж Конвенції, будь-який існуючий договір, який виявляється в суперечності з цією нормою, стає недійсним і припиняється [1]. Згодом наведені вище положення отримали повторне закріплення в ст. 53 і ст. 64 Віденської конвенції про право договорів між державами та міжнародними організаціями або між міжнародними організаціями від 21 березня 1986 р. (далі – Віденська конвенція 1986 р.).

Відтоді тривалий час офіційні роз'яснення, призначені саме нормам *jus cogens*, Комісією міжнародного права Організації Об'єднаних Націй (далі – КМП ООН) не надавалися. Однак окремі аспекти концепції норм *jus cogens* поступово розвивалися як у діяльності КМП ООН [2], так і в практиці міжнародних судів, зокрема Міжнародного суду ООН [3] та Європейського суду з прав людини [4], міжнародних трибуналів [5], національних судів [6], а також у правовій доктрині.

У тих випадках, коли характеристику норм *jus cogens* дослідники здійснювали на основі тексту ст. 53 та ст. 64 Віденських конвенцій 1969 р. та 1986 р., їхні позиції здебільшого збігалися. В інших випадках власну думку щодо ідентифікації норм *jus cogens* та правових наслідків, що виникають у зв'язку з появою та застосуванням таких норм, вчені пояснювали сформованим у науці міжнародного права підходом до розуміння норм *jus cogens* та його визнання представниками певної наукової школи або науковцями певної країни. Проте навіть за такого пояснення в різних аспектах характеристики правової природи норм *jus cogens* єдиного підходу науковцям так і не вдалося досягти.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Характеристиці норм *jus cogens* надається вагомого значення в навчальній і в науковій літературі з міжнародного публічного права. Зокрема, у навчальній літературі (А. В. Войціховський [7, с. 17], К. В. Мануїлова [8, с. 48], В. В. Мицик [9, с. 183], Ю. В. Щокін [10, с. 56–58] та ін.) зміст такої характеристики формується зазвичай на основі положень Віденських конвенцій 1969 р. та 1986 р. Однак у наукових публікаціях окремі дослідники (О. В. Київець [11], О. В. Базов [12], І. І. Забокрицький [13], Н. В. Дрьоміна-Волок [14; 15], Ю. Долінська [16] та ін.) для характеристики норм *jus cogens* крім положень Віденських конвенцій 1969 р. та 1986 р. використовують також інші міжнародні договори загального міжнародного права,

доробок КМП ООН, практику міжнародних судів і міжнародних трибуналів, національних судів, а також наукові публікації вчених з інших країн.

Водночас за підсумками проведеного аналізу ні в навчальних, ні в наукових працях вітчизняних учених не було виявлено доказів використання для характеристики норм *jus cogens* прийнятих у 2022 р. КМП ООН проєктів висновків, присвячених темі «Ідентифікація та правові наслідки імперативних норм загального міжнародного права (*jus cogens*)» (далі – Проєкти висновків КМП ООН 2022 р.).

Постановка завдання. З урахуванням наведеного вище, мета статті полягає в розкритті основних положень Проєктів висновків КМП ООН 2022 р. для їхнього подальшого використання як представниками вітчизняної правничої доктрини, так і практичними працівниками у всіх можливих ситуаціях, пов'язаних з ідентифікацією та правовими наслідками норм *jus cogens*.

Виклад основного матеріалу дослідження. Враховуючи потребу визначення правової природи норм *jus cogens* та усунення доктринальних розбіжностей у тлумаченні їхньої сутності, КМП ООН у 2015 р. розпочала роботу над додатковим вивченням цього виду норм міжнародного права. У підсумку, за результатами підготовки та обговорення у 2016, 2017, 2018 та 2019 рр. доповідей щодо різних аспектів норм *jus cogens*, у 2022 р. КМП ООН оприлюднила фінальні Проєкти висновків [17].

За структурою Проєкти висновків КМП ООН 2022 р. складаються з чотирьох частин, які вміщують 23 Висновки, а також одного додатку. Їхній зміст розроблено з урахуванням напрацьованого міжнародним співтовариством доробку з різних питань, пов'язаних із нормами *jus cogens*. Тому текст окремих висновків повністю або частково сформульовано на основі положень Віденських конвенцій 1969 р. та 1986 р., Статуту Міжнародного суду ООН, результатів діяльності КМП ООН, а також правової доктрини.

Частина перша «Вступ» Проєктів висновків КМП ООН 2022 р. містить найменшу кількість Висновків, а саме з 1-3. Так, у Висновку 1 «Сфера застосування» закріплено, що ці проєкти висновків стосуються тільки питань ідентифікації та правових наслідків норм *jus cogens*. Щодо Висновку 2 «Природа імперативних норм загального міжнародного права (*jus cogens*)», то в його тексті констатується, що такі норми відображають і захищають основоположні цінності міжнародного співтовариства. Вони є універсально застосовними і стоять ієрархічно вище інших норм міжнародного права. Текст Висновку 3 містить визначення норми *jus cogens*, закріплене в ст. 53 Віденських конвенцій 1969 р. та 1986 р.

*Частина другу «Ідентифікація імперативних норм загального міжнародного права (*jus cogens*)» Проєктів висновків КМП ООН 2022 р.* складають Висновки 4-9. Зокрема, Висновок 4 присвячено критеріям ідентифікації норми *jus cogens*. Згідно з його положеннями, для констатації приналежності певної норми міжнародного права до норм *jus cogens* необхідно встановити її відповідність двом критеріям. По-перше, така норма має бути нормою загального міжнародного права. По-друге, вона має прийматися та визнаватися міжнародним співтовариством держав у цілому як норма, відступ від якої не допускається, і яка може бути змінена тільки на підставі нової норми загального міжнародного права, що має такий самий характер.

У Висновку 5 «Основи виникнення імперативних норм загального міжнародного права (*jus cogens*)» зазначено, що найбільш поширеною основою таких норм є звичаєве міжнародне право. Водночас договірні положення та загальні принципи права також можуть служити основами для норм *jus cogens*.

Висновки 6, 7, 8 та 9 присвячені питанням прийняття та визнання норм *jus cogens* міжнародним співтовариством держав у цілому. Зокрема, згідно з ч. 2 Висновку 6, для ідентифікації норми як норми *jus cogens* мають існувати докази того, що така норма приймається та визнається міжнародним співтовариством держав у цілому як норма, відхилення від якої не допускається, і яка може бути змінена лише наступною нормою загального міжнародного права, що має такий самий характер. У Висновку 7 наголошується на тому, що для прийняття рішення щодо такої ідентифікації має значення саме прийняття та визнання таких норм міжнародним співтовариством держав у цілому. Тобто отримання точної кількості прийняття та визнання, як і прийняття та визнання їх усіма державами, не вимагається. Для цього достатньо їхнього прийняття та визнання дуже широкою і представницькою більшістю держав. Позиції інших акторів міжнародного права можуть мати значення для визначення контексту та для оцінки прийняття і визнання міжнародним співтовариством держав у цілому. Однак самі по собі такі позиції не можуть складати частину такого прийняття та визнання. Щодо доказів такого прийняття та визнання, то вони можуть мати різні форми, наприклад: публічні заяви, зроблені від імені держав; офіційні публікації; урядові юридичні висновки; дипломатичне листування; конституційні положення; законодавчі та адміністративні акти; рішення національних судів; договірні положення; резолюції, ухвалені міжнародною організацією або на міжурядовій конференції; та іншу поведінку держав (Висновок 8). Поряд із основними доказами для виявлення імперативного характеру норм загального міжнародного права з цією метою можуть використовуватися також різні допоміжні засоби. Наприклад, це можуть бути: рішення міжнародних судів і трибуналів, зокрема Міжнародного Суду ООН; рішення національних судів; матеріали експертних органів, заснованих державами чи міжнародними організаціями; доктрини найбільш кваліфікованих фахівців з публічного права різних держав (Висновок 9) [17].

Частина третя «Правові наслідки імперативних норм загального міжнародного права (jus cogens)» *Проектів висновків КМП ООН 2022 р.* є найбільшою за кількістю Висновків. До її структури належать висновки 10-19, зміст яких здебільшого присвячено визначенню умов відповідності різних форм зовнішнього вираження правил міжнародного права та зобов'язань, що створюються за їхньою допомогою, нормам *jus cogens*. Зокрема, у Висновках 10, 11, 12 та 13 приділяється увага міжнародним договорам. Відповідно до їхніх положень, будь-який договір є нікчемним, якщо на момент його укладення він суперечить будь-якій такій нормі міжнародного права. Так само будь-який чинний договір втрачає свою чинність у зв'язку з виникненням нової норми *jus cogens*, якщо він суперечить такій нормі. Учасники такого договору звільняються від будь-якого зобов'язання виконувати договір у подальшому (Висновок 10). Зазначене правило не поширюється на міжнародні договори в цілому, якщо: положення, що суперечать новій нормі *jus cogens* можуть бути відокремлені від іншої частини договору; з договору випливає або іншим чином встановлено, що прийняття зазначених положень не було істотною підставою згоди учасників на обов'язковість договору в цілому; продовження виконання решти частини договору не було б несправедливим (Висновок 11). У Висновку 12 зазначено, що учасники договору, який є нікчемним внаслідок того, що він суперечить нормі *jus cogens* у момент укладення цього договору, несуть юридичний обов'язок: а) усунути, наскільки це можливо, наслідки будь-якого діяння, вчиненого на підставі положення договору, яке суперечить нормі *jus cogens*; і б) привести свої взаємовідносини у відповідність до норми *jus cogens*. Водночас припинення договору через виникнення нової норми *jus cogens* не впливає на права і зобов'язання або юридичне становище

учасників, що виникли в результаті виконання договору до припинення договору, за умови, що такі права і зобов'язання або таке становище можуть надалі зберігатися лише тією мірою, якою їхнє збереження саме по собі не суперечить новій нормі *jus cogens*. Щодо Висновку 13, то в його тексті зазначається про те, що будь-яке застереження до положення договору, яке відображає норму *jus cogens*, не може вплинути на обов'язковий характер цієї норми, яка продовжує застосовуватися як така. Таке застереження не може також виключати або змінювати юридичну дію договору в такий спосіб, який суперечить нормі *jus cogens* [17].

Як і у випадку з міжнародними договорами, так само і норма звичаєвого міжнародного права не має виникати, якщо вона суперечила б існуючій нормі *jus cogens*. Однак це правило не поширюється на можливість зміни норми *jus cogens* шляхом прийняття наступної норми загального міжнародного права, що має такий самий характер. Відповідно, існування будь-якої норми звичаєвого міжнародного права, що не має імперативного характеру, має бути припинене, якщо і тією мірою, якою вона суперечить новій нормі *jus cogens*. Правило про наполегливе заперечення не застосовується до норм *jus cogens* (Висновок 14).

Згідно з Висновками 15 і 16, будь-який односторонній акт держави, резолюція, рішення або інший акт міжнародної організації, що створюють зобов'язання з міжнародного права, якщо вони суперечать нормі *jus cogens*, не створюють таких зобов'язань, а вже існуючі зобов'язання припиняють існувати, якщо і тією мірою, якою вони суперечать новій нормі *jus cogens*.

У Висновку 17 отримали закріплення положення щодо того, що норми *jus cogens* породжують зобов'язання перед міжнародним співтовариством загалом (зобов'язання *erga omnes*), щодо яких усі держави мають правовий інтерес. У зв'язку з цим, будь-яка держава має право притягнути до відповідальності іншу державу за порушення норми *jus cogens* відповідно до норм про відповідальність держав за міжнародні протиправні діяння.

Щодо Висновків 18 та 19, то в їхніх текстах також закріплено важливу інформацію, пов'язану з можливими порушеннями норм *jus cogens*. Так, згідно з Висновком 18, жодні обставини, що виключають протиправність згідно з нормами про відповідальність держав за міжнародно-протиправні діяння, не можна застосовувати щодо будь-якого діяння держави, яке не відповідає зобов'язанню, що випливає з норми *jus cogens*. У Висновку 19 «Особливі наслідки серйозних порушень імперативних норм загального міжнародного права (*jus cogens*)» на держави покладається обов'язок співпрацювати з метою припинення правомірними засобами будь-якого серйозного порушення будь-якою державою зобов'язання, що випливає з норми *jus cogens*. При цьому жодна держава не має визнавати правомірним становище, що склалося внаслідок серйозного порушення іншою державою зобов'язання, яке виникає з норми *jus cogens*, і не надає допомоги або сприяння у збереженні такого становища. Зазначимо, що для цілей Висновку 19 у його ч. 3 отримали закріплення також положення, згідно з якими серйозним порушенням зобов'язання, що виникає з норми *jus cogens*, запропоновано вважати будь-яке протиправне діяння, якщо воно пов'язане з грубим або систематичним невиконанням цього зобов'язання відповідальною державою. Важливого значення в цьому Висновку має також закріплене в його ч. 4 застереження щодо того, що запропонований його проєкт не стосується інших наслідків, які можуть виникнути згідно з міжнародним правом унаслідок порушення державою зобов'язання, що виникає з норми *jus cogens* [17].

До Частини четвертої «Загальні положення» *Проектів висновків КМП ООН 2022 р.* належать Висновки 20-23. Відповідно до Висновку 20 «Тлумачення та застосування відповідно до імперативних норм загального міжнародного права (*jus cogens*)», у тих випадках, коли може виникнути суперечність між нормою *jus cogens* та іншою нормою міжнародного права, остання, наскільки це можливо, підлягає тлумаченню і застосуванню відповідно до першої. У разі виникнення підстав вважати, що існує суперечність між нормою *jus cogens* та іншою нормою міжнародного права, у Висновку 21 закріплено рекомендовану процедуру для вирішення такої суперечності. Отже, за такої ситуації державі, яка посилається на норму *jus cogens* як на підставу для недійсності або припинення дії норми міжнародного права, слід робити це шляхом повідомлення інших заінтересованих держав про свою вимогу. Повідомлення слід надсилати письмово, з обов'язковим зазначенням у його тексті тих заходів, які передбачається вжити щодо відповідної норми міжнародного права. Якщо протягом терміну, який, за винятком випадків особливої терміновості, становитиме не менше трьох місяців, жодна з інших заінтересованих держав не висловлює заперечень, то держава, що посилається, може здійснити запропонований нею захід. Однак якщо з боку будь-якої заінтересованої держави буде отримано заперечення, то в такому випадку заінтересованим державам слід домагатися врегулювання наявної суперечності за допомогою засобів, зазначених у ст. 33 Статуту ООН. Якщо протягом 12 місяців не буде досягнуто жодного рішення і держава, що заперечує, пропонує передати це питання до Міжнародного Суду ООН або скористатися будь-якою іншою процедурою, яка передбачає прийняття обов'язкових рішень, то державі, що посилається, не слід здійснювати запропонований нею захід доти, доки спір не буде врегульовано. Крім наведеного вище, в ч. 4 Висновку 21 зазначено, що цей проект висновку не обмежує можливостей звернення до процедур, викладених у Віденській конвенції 1969 р., відповідних правил, що стосуються юрисдикції Міжнародного Суду ООН, або інших узгоджених заінтересованими державами положень, що можуть бути застосовані для врегулювання спорів.

Важливо акцентувати увагу на тому, що згідно з положеннями Висновку 22, прийняті КМП ООН у 2022 р. Проекти висновків не поширюються на наслідки, які конкретні норми *jus cogens* можуть спричинити відповідно до міжнародного права.

Ще однією важливою складовою частиною *Проектів висновків КМП ООН 2022 р.* є згадуваний у Висновку 23 та викладений у Додатку до *Проектів висновків* невичерпний перелік норм, які КМП ООН раніше згадувала як норми *jus cogens*, а саме: 1) заборона агресії; 2) заборона геноциду; 3) заборона злочинів проти людяності; 4) основні норми міжнародного гуманітарного права; 5) заборона расової дискримінації та апартеїду; 6) заборона рабства; 7) заборона тортур; 8) право на самовизначення [17].

Висновки. Прийняття у 2022 р. КМП ООН *Проектів висновків «Ідентифікація та правові наслідки імперативних норм загального міжнародного права (*jus cogens*)»* є важливою подією для представників теорії міжнародного права, національного права, практичних працівників у різних сферах міжнародної та національної діяльності, а також для пересічних громадян будь-якої держави.

Важливою ця подія є і для України та українського народу, кожен представник якого має розуміти сутність і правові наслідки імперативних норм загального міжнародного права (*jus cogens*). З цією метою у змісті навчальної літератури характеристику імперативних норм загального міжнародного права (*jus cogens*) слід надавати як з урахуванням положень Віденських конвенцій 1969 р. та 1986 р., так й інших міжнародних

договорів загального міжнародного права, доробку КМП ООН, зокрема й Проєктів висновків «Ідентифікація та правові наслідки імперативних норм загального міжнародного права (jus cogens)» 2022 р., практики міжнародних судів і міжнародних трибуналів, національних судів, а також наукових публікацій іноземних учених.

З урахуванням того, що Проєкти висновків КМП ООН 2022 р. стосуються лише питань ідентифікації (виявлення) та правових наслідків імперативних норм загального міжнародного права (jus cogens), а також того, що в майбутньому КМП ООН може бути прийнято проєкти висновків, зміст яких буде присвячено іншим аспектам імперативних норм загального міжнародного права (jus cogens), подальше наукове обговорення цієї тематики залишається актуальним.

Список використаних джерел

1. Віденська конвенція про право міжнародних договорів від 23 травня 1969 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_118#Text (дата звернення: 05.05.2025).
2. Draft articles on responsibility of States for internationally wrongful acts. Report of the International Law Commission on the work of its fifty-third session, 23 April – 1 June and 2 July – 10 August 2001, Official Records of the General Assembly, Fifty-sixth session, Supplement № 10. (A/56/10). *International Law Commission*. URL : https://legal.un.org/ilc/documentation/english/reports/a_56_10.pdf (дата звернення: 05.05.2025).
3. Reports of judgments, advisory opinions and orders questions relating to the obligation to prosecute or extradite (Belgium v. Senegal). Judgment of 20 July 2012. *International Court of Justice*. URL : <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/144/144-20120720-JUD-01-00-EN.pdf> (дата звернення: 05.05.2025).
4. “Case of Al-Adsani v. The United Kingdom”. Application 35763/97. 21 November 2001. *European Court of Human Rights*. URL : <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22001-59885%22%7D> (дата звернення: 05.05.2025).
5. “Case of Prosecutor v. Anto Furundzija”. Judgment of the International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia, 10 December 1998. (JL/PIU/372-E). *United Nations. International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia*. URL : <https://www.icty.org/en/press/furundzija-case-judgement-trial-chamber-anto-furundzija-found-guilty-both-charges-and> (дата звернення: 05.05.2025).
6. Рішення Господарського суду Одеської області від 22 берез. 2024 р. у справі № 916/3844/23. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118417339> (дата звернення: 05.05.2025).
7. Войціховський А. В. Міжнародне право : підручник. Харків: МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2020. 544 с.
8. Теорія міжнародного права : навч.-метод. посіб. / О. В. Бігняк та ін.; за ред. О. В. Бігняка. Херсон : Видавництво «Гельветика», 2020. 224 с.
9. Міжнародне публічне право : підручник : у 2 т. / В. В. Мицик та ін.; за ред. В. В. Мицика. Харків : Право, 2019. Т. 1 : Основи теорії. 416 с.
10. Міжнародне право: навч. посіб. / М. В. Буроменський та ін.; за ред. М. В. Буроменського. Київ : Юрінком Інтер, 2005. 336 с.
11. Київцев О. В. Норми jus cogens та зобов’язання erga omnes як основа сучасного міжнародного правопорядку. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія ПРАВО*. 2010. Вип. 14. С. 23–25.
12. Базов О. В. Норми jus cogens та зобов’язання erga omnes у сфері міжнародного кримінального правосуддя. *Юридична Україна*. 2020. № 6. С. 72–78.
13. Забокрицький І. І. Jus cogens як джерело конституційного права. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО*. 2014. Вип. 24 Т. 1. С. 131–136.
14. Дрьоміна-Волок Н. В. «Імперативізація» міжнародного права. *Актуальні проблеми держави і права*. 2009. Вип. 50. С. 343–348.
15. Дрьоміна-Волок Н. В. Дотримання принципу «видай або суди» як obligatio erga omnes щодо злочинів jus cogens. *Актуальні проблеми держави і права*. 2013. Вип. 70. С. 90–97.
16. Долінська Ю. Критерії ідентифікації норм jus cogens у міжнародному праві. *Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини*. 2020. Вип. 48. С. 167–175.

17. Peremptory norms of general international law (jus cogens). Texts of the draft conclusions and Annex adopted by the Drafting Committee on second reading. Identification and legal consequences of peremptory norms of general international law (jus cogens). International Law Commission. Seventy-third session Geneva, 18 April – 3 June and 4 July – 5 August 2022. (A/CN.4/L.967). *International Law Commission*. URL : <https://documents.un.org/doc/undoc/ltd/g22/339/00/pdf/g2233900.pdf> (дата звернення: 05.05.2025).

References

1. Vienna Convention on the Law of Treaties from 23 May 1969 r. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_118#Text (accessed 5 May 2025). (in Ukrainian)
2. ILC (2001). *Draft articles on responsibility of States for internationally wrongful acts*. Report of the International Law Commission on the work of its fifty-third session, 23 April – 1 June and 2 July – 10 August 2001, Official Records of the General Assembly, Fifty-sixth session, Supplement № 10. (A/56/10). Available at: https://legal.un.org/ilc/documentation/english/reports/a_56_10.pdf (accessed 5 May 2025). (in English)
3. ICJ (2012). *Reports of judgments, advisory opinions and orders questions relating to the obligation to prosecute or extradite (Belgium v. Senegal)*. Judgment of 20 July 2012. Available at: <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/144/144-20120720-JUD-01-00-EN.pdf> (accessed 5 May 2025). (in English)
4. ECHR (2001). *Case of Al-Adsani v. The United Kingdom*. Application 35763/97. 1 November 2001. Available at: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%5B%22001-59885%22%5D%7D> (accessed 5 May 2025) (in English)
5. UNICTFY (1998). *Case of Prosecutor v. Anto Furundzija*. Judgment of the International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia, 10 December 1998. (JL/PIU/372-E). Available at: <https://www.icty.org/en/press/furundzija-case-judgement-trial-chamber-anto-furundzija-found-guilty-both-charges-and> (accessed 5 May 2025). (in English)
6. USRCD (2024). Decision of the Commercial Court of Odesa Region from 22 March 2024 in case No. 916/3844/23. Available at: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118417339> (accessed 5 May 2025). (in Ukrainian)
7. Voitsikhovskiy, A.V. (2020). *Mizhnarodne pravo* [International law]. Kharkiv: MVS Ukrainy, Kharkiv. nats. un-t vnutr. sprav. (in Ukrainian).
8. Bihniak, O.V., Hrushko, M.V., Manuilova, K.V. et al. (2020). *Teoriia mizhnarodnoho prava* [Theory of International Law]. Kherson : Vydavnytstvo «Helvetyka». (in Ukrainian).
9. Mytsyk, V.V. (2019). *Mizhnarodne publichne pravo* [Public international law]. (Vol. 1). Kharkiv: Pravo. (in Ukrainian).
10. Buromenskyi, M.V., Kudas, I.B., Maievska, A.A. et al. (2005). *Mizhnarodne pravo* [International law]. Kyiv : Yurinkom Inter. (in Ukrainian).
11. Kyivets, O.V. (2010). Normy jus cogens ta zoboviazannia erga omnes yak osnova suchasnoho mizhnarodnoho pravoporiadku [Jus Cogens Norms and Erga Omnes Obligations as the Basis of the Modern International Legal Order]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii PRAVO*, 14, 23–25. (in Ukrainian).
12. Bazov, O.V. (2020). Normy jus cogens ta zoboviazannia erga omnes u sferi mizhnarodnoho kryminalnoho pravosuddia [Jus cogens standards and erga omnes commitments in international criminal justice]. *Yurydychna Ukraina*, 6, 72–78. (in Ukrainian).
13. Zabokrytskyi, I.I. (2014). Jus cogens yak dzherelo konstytutsiinoho prava [Jus cogens as the source of constitutional law]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii PRAVO*, 24(1), 131–136. (in Ukrainian).
14. Driomina-Volok, N.V. (2009). «Imperativizatsiia» mizhnarodnoho prava [«Imperativisation» of International Law]. *Aktualni problemy derzhavy i prava*, 50, 343–348. (in Ukrainian)
15. Driomina-Volok, N.V. (2013). Dotrymannia pryntsyphu «vydai abo sudy» yak obligatio erga omnes shchodo zlochyniv jus cogens [Compliance with the principle of aut dedere aut judicare as an erga omnes obligation in respect to jus cogens crimes]. *Aktualni problemy derzhavy i prava*, 70, 90–97. (in Ukrainian)
16. Dolinska, Yu. (2020). Kryterii identyfikatsii norm jus cogens u mizhnarodnomu pravi [Identification criteria of jus cogens norms in international law]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii mizhnarodni vidnosyny*, 48, 167–175. (in Ukrainian)

17. ILC (2022). Peremptory norms of general international law (jus cogens). Texts of the draft conclusions and Annex adopted by the Drafting Committee on second reading. Identification and legal consequences of peremptory norms of general international law (jus cogens). International Law Commission. Seventy-third session Geneva, 18 April – 3 June and 4 July – 5 August 2022. (A/CN.4/L.967). Available at: <https://documents.un.org/doc/undoc/ltd/g22/339/00/pdf/g2233900.pdf> (accessed 5 May 2025) (in English)

Стаття: надійшла до редакції 08.05.2025
прийнята до друку 30.05.2025
The article: is received 08.05.2025
is accepted 30.05.2025

Бібліографія: Перепьолкін С. М. Імперативні норми загального міжнародного права (jus cogens): ідентифікація та правові наслідки. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького: Журнал. Серія Право*. Івано-Франківськ: Редакційно-видавничий відділ Університету Короля Данила, 2025. Вип. 19 (31). С. 179-187. DOI: <https://doi.org/10.33098/2078-6670.2025.19.31.119-187>

